

MUZEJSKI VJESNIK 5

GLASILO MUZEJA

SJEVEROZAPADNE HRVATSKE

**MUZEJSKI VJESNIK
GLASILO MUZEJSKOG DRUŠTVA SJEVEROZAPADNE
HRVATSKE**

(Čakovec, Grabrovnica, Kalinovec, Koprivnica, Križevci, Trakošćan,
Varaždin, Varaždinske Toplice i Virje)

UREDNIŠTVO

Marina Šimek (glavni i odgovorni urednik), Darko Sačić, Miroslav
Klemm, Dragutin Feletar, Marijan Špoljar, Branimir Šimek
(tehnički urednik)

Muzejski vjesnik izlazi povremeno, a najmanje jednom godišnje.
Rukopise ne honoriramo i ne vraćamo. Časopis solidarno financi-
raju muzeji sjeverozapadne Hrvatske.

NAKLADNIK

Gradski muzej Varaždin

ZA NAKLADNIKA

Jasna Tomičić

TISAK

NIŠRO Varaždin, naklada 800 komada

BROJ 5 — VELJAČA 1982.

GOD. V.

Za sadržaj priloga odgovaraju autori

SADRŽAJ

MUZEJ I ŠKOLA

- Marijan Špoljar: Muzej i škola 3
— Antun Kozina: Etnografsko blago u osnovnim školama
krapinskog kraja i njegova zaštita 6

STRUČNI ČLANCI

- Zorko Marković: Nekoliko arheoloških bilježaka iz sjeve-
rozapadne Hrvatske 11
— Zoran Homen: Novi kasnobrončanodobni lokalitet u Kri-
ževcima 18
— Marina Šimek: Nekoliko nalaza iz halštatske zemunice u
Sigecu 25
— Josip Vidović: Arheološko istraživanje starijeg željeznog
doba u Međimurju 34
— Željko Tomičić: Arheološka istraživanja antičke nekropole
kod sela Trnovčaka u Međimurju 41
— Željko Tomičić: Rezultati arheoloških terenskih rekognos-
ciranja Međimurja u 1981. godini (antika i srednji vijek) . 48
— Tomislav Đurić: Stanje srednjovjekovnih gradina u sje-
verozapadnoj Hrvatskoj (II) 55
— Antun Kozina: Numizmatički nalaz iz ruševina Trikraljske
kapele na Tkalcima — Krapina 61
— Ljubica Ramušćak: Ansambl ruralne arhitekture u Selnici 63
— Libuše Kašpar: Neki etnološki izvori iz dnevnika Ivana
Kukuljevića 67
— Vladimir Kidišević: Konzervacija slika iz fundusa varaž-
dinskog muzeja 71

LIČNOSTI

- Antica Bregović: Franjo Košćec — osnivač Entomološkog
odjela Gradskog muzeja Varaždin 77
— Marijan Špoljar: In memoriam Stjepan Kukec 80
— Zorko Marković: In memoriam Dr. Stojan Dimitrijević . 81
— Tomislav Đurić: Umjesto »In memoriam« Dasenu Vrsa-
loviću 83
— Marina Šimek: Sjećanje — Dragutin Galina 85

VIJESTI

- Željko Tomičić: Novosti u antičkoj zbirci Arheološkog odjela Muzeja Međimurja Čakovec 89
- Damir Brzović — Branko Begović: Novootkriveni srednjovjekovni lokalitet kod Otrovanca 91
- Jasna Tomičić: Galerija slika Varaždin otvorena po treći put 93
- Miroslav Klemm: Izložba »Osam stoljeća Varaždina« u Gradskom muzeju Varaždin 96
- Franjo Horvatić: Zbirka NOB-a u Velikom Pogancu 97
- Dragutin Feletar: Informacija o nekim knjigama izdanim u Podravini 1981. 99
- Marijan Špoljar: U povodu savjetovanja »Suvremenost kao muzeološka tema za budućnost« 101
- Zorko Marković: Uz simpozij o Vojnoj krajini i njezinom sjedinjenju s građanskom Hrvatskom 102
- Libuše Kašpar: Savjetovanje etnologa u Ormožu 104
- Libuše Kašpar: XVII savjetovanje etnologa u Neumu 105

AKCIJE

- pripremili Miroslav Klemm i Marina Šimek 109

NOVOOTKRIVENI SREDNJOVJEKOVNI LOKALITET KOD OTROVANCA

Okolica Pitomače bila je vrlo pogodna za naseljavanje i život stanovništva u različitim razdobljima povijesti. Od ranije je poznat npr. skupni nalaz rimskoga novca, zakopanoga u Otrovancu, u blizini lokacije poznate pod nazivom Črlena Klisa, gdje je u blizini prolazila rimska cesta (tragovi su vidljivi još i danas).

Kada su Turci 1552. godine zauzeli Viroviticu, nastavili su prodor na zapad, paleći i robeći sela. Tada je spaljeno i Selišće, mjesto koje je narod kasnije prozvao Črlena Klisa. Tu se nalazila crkva sv. Jelene, koja je također spaljena, a stanovništvo je pobjeglo u obližnje močvare i šume. Kasnije to isto stanovništvo osniva Otrovanec. Predaja kaže da su Turci pucali topovima s Bilogore u selo, a narod je prikupio najnužnije stvari i pobjegao, dok su Turci potom opljačkali selo.

Crkva je bila duga šest hvati (11,30 m), široka tri hvata (5,60 m), visoka 2,5 hvati (4,74 m). Jedan stanovnik je, bježeći, uzeo sobom i kip sv. Jelene, po kojemu je druga crkva dobila ime. Kip je kasnije nestao. Godine 1684., kada je nestalo turske opasnosti (oslobođena Virovitica), stanovništvo ponovno gradi crkvu i ona opet nosi ime sv. Jelene. Kroz cijelo to razdoblje (1552—1684) pokojnike pokapaju na starome groblju. Nova crkva bila je izgrađena od drveta, ali se prilikom gradnje upotrebljavala i cigla. Tu crkvu su više puta opljačkali razbojnici. Mrtvaci se pokapaju ovdje do 1733. godine, a tada se cijelo groblje preseljava u novi kraj. Crkvu je zapalio grom 1738. godine, a ostaci od opeka mogu se vidjeti i danas.

U blizini ove lokacije i danas su vidljivi tragovi naselja (otprilike 200 × 150 m). Tu su pronađeni ostaci mnogobrojnog glinenog posuđa. U blizini postoji jedan brijeg za koji se priča da se iz njega vadila glina. Uz ostatke sela nalaze se ostaci groblja. Na više mjesta, gdje su kopane jame za pijesak, vidljivi su skeleti koji su ponekad imali kao prilog posude ili željezne noževe. Na pojedinim skeletima nađeno je prstenje, a i narukvica. Čini se da su u neke rake pokapane cijele obitelji. Grobovi su izvana bili obloženi pločama od kamena pješčenjaka, koje su slagane jedna do druge, a nadgrobni spomenik bio je ili križ ili kameni blok (jedan kameni blok težak je oko 40 kg). Groblje je postavljeno sa zapadne strane crkve i orijentirano prema selu.

Nekoliko godina nakon što je stanovništvo napustilo Klisu, ostaci starog sela i crkve ubrzo nestaju pod pijeskom. Prema Spomenici otrovanečkog učitelja Beluhana (1874—1897), koji se bavio proučavanjem prošlosti ovoga kraja, do dolaska Turaka ovaj kraj zvao se Kopačevac, zatim se zove Selišće, kao uspomena na staro selo, a Črlena Klisa kao uspomena na mjesto stare crkve, podignute na crvenom pijesku. Naziv Kopačevac spominje se 1481, pa 1501. godine (prema knjizi Paškala Cvekana »Od Kopačevca do Pitomače«). Prema tome, iz toga Kopačevca razvio se današnji Otrovanec, a ne Pitomača, kako je to mislio Cvekan.

Posuđe koje je pronađeno na Črlenoj Klisi izrađeno je od gline, ima primjese pijeska i kamenčića, a rađeno je na lončarskom kolu, često vrlo nemarno. Ponekad je tvrdim predmetom majstor vukao crtice, paralelne crte, pa i valovite linije.

Na žalost, područje Črlene Klise danas je ogromno smetište koje izgleda zastrašujuće i govori o nebrizi i aljkavosti stanovnika MZ Pitomače, koji su navukli smeće na ovo područje, pa i šire, uz šumski put. Table s upozorenjem (»Zabranjeno bacanje smeća — smetište na Klisi — kazna 1000 n. d.«) nikoga ne smetaju da i dalje zagađuje okolicu i uništava ostatke ovoga srednjovjekovnog lokaliteta. Ideja o Muzejskoj zbirci u Pitomači nikako ne može uhvatiti korijene, premda je L. Hrvatić svojedobno prikupio dio materijala koji je pohranjen u OŠ Pitomača. Nadamo se da ćemo uz pomoć susjednih muzeja, a najviše uz pomoć samih mještana Pitomače i okolnih naselja, uspjeti spasiti sa ovoga zanimljivog lokaliteta ono što je još moguće spasiti i zaštititi, te na taj način brže riješiti i pitanje službenog osnivanja Muzejske zbirke u Pitomači.